

РИБАЛЬСЬКА ЛЕКСИКА І ФРАЗЕОЛОГІЯ ЯК СКЛАДНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Міняйло Р. В.

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

roman298@gmail.com

Ключові слова:

національна культура, рибальська лексика і фразеологія, мотиваційна модель, архетиповий образ.

У статті на підставі аналізу етимологічних, історичних, діалектних словників, інших наукових і науково-популярних джерел доведено споконвічність рибальського промислу на теренах України. Наголошено на важливості досліджування рибальських назв як складника національної культури. Рибоцентричність української картини світу засвідчують українські рибальські корені й словоформи у складі праслов'янських лексико-семантичних реконструкцій, археологічні знахідки, історична картографія, давні українські літописи, староукраїнські актові книги, сучасна фахова література рибальської галузі, що зберігає питому термінологію.

На українських землях рибальський промисел органічно пов'язаний із зародженням і розвитком людської цивілізації. Вийшовши, як усе живе, з води й постійно потребуючи її, первісні люди оземлилися по берегах великих і малих річок, на морських узбережжях, біля озер і боліт. У природних водоймах прадавні люди ловили рибу, споживали її та зберігали про запас. Своєю чергою розвиток рибальства став вагомим чинником переходу давнього етносу до осілого життя. Це утверджує в думці: українська мова зберігає у своїх глибинах назви, що відбивають поступ стародавнього рибалення до сучасного риболовецького промислу.

Актуальність статті зумовлена потребою досліджувати рибальську лексику і фразеологію в етнокультурному аспекті, у контексті матеріально-духовної культури українців. Саме такий підхід простежуємо в розвідках вітчизняних мовознавців, присвячених рибальській сфері, як-от у І. Верхратського, який систематизував народні назви риб, що побутують паралельно з іхтіонімами й незалежно від них [3], В. Шухевича, який представив гуцульську рибальську номенклатуру з описом та рисунками реалій і, що найбільш важливо, з етнокультурними коментарями обрядових дій, якими супроводжували деякі етапи виготовлення рибальських знарядь [18], П. Рябкова, який детально описав види риб, основні риболовецькі знаряддя та способи ловлення риби на Херсонщині, нерідко ілюструючи рибальські назви прикладами живого мовлення, у якому простежуємо мотиваційне підґрунтя постання рибальської термінології [14], В. Зуєва, який представив нам мотивувальні чинники постання рибальської термінології запорожців [6].

Мета розвідки – на підставі наявної в етимологічних, історичних, діалектних словниках, художніх і наукових текстах рибальської лексики і фразеології показати предковичність і тяглість рибальства як важливого складника національної культури.

Первісне природокористування було привласнювальне. І серед іншого унікальність беззряддевого здобувацтва полягала в тому, що рибу ловили руками. Свідченням цього є праслов'янські реконструкції **lapati* 'хапати, ловити' (ЕСУМ III 193), **jьmati* (**jьti*) 'хапати, брати' (II 298) та деякі інші, що їх укладачі "Етимологічного словника української мови" за ред. О. Мельничука відтворили зокрема й на основі українських рибальських коренів і словоформ на тлі інших індоєвропейських мов, як-от реконструкцію **makati* 'м'яти, давити, мацати, мазати' завдяки й словоформам *мацакі* 'ловлення риби руками під камінням', *мацок* 'ловлення риби руками' (III 421). Сучасні діалектні словники лише підтверджують правильність лексико-семантичних реконструкцій ручного риболовлення: *лапівка* – у буковинських говірках 'ловлення риби руками' (СБГ 252), *мацуні* – у південноподільських говірках 'ловлення риби голими руками під камінням' (СМП 86) тощо.

В українській діалектній фразеології збережено й сліди наступного після ручного риболовлення еволюційного етапу, а саме рибалення за допомогою настромлювальних рибальських знарядь, що демонструє стійке порівняння *трясти ся як риба на рожні* 'дуже сильно' у лемківських говірках (ФСЛГ 200). Відоме всім слов'янським мовам слово *рожен* 'загострений кіл' науковці розглядають як таке, що задовільної етимології не має; з огляду на паралелізм початкового *ro-/ra-* припускають праслов'янський етимон **oržbn-*, **orznjo-* з первісним значенням 'розвилистий кіл' або ж походження від **razь*, **raziti* з пізнішим зближенням з **rogь*. В. Махек виводив слово саме з **rogь* 'ріг', пояснюючи характерну для південнослов'янських мов форму з *ra-* (макед. *ражен*, серб. *ражањ*, словен. *ráženj* 'рожен для підсмажування м'яса') як результат подовження *ro-* (ЕСУМ V 103). Етимологізування В. Махека видається прийнятним, оскільки *ріг* упольованої

тварини як наконечник настромлювального знаряддя пов'язував прадавнє рибальство з мисливством (згадаймо мисливський рожен для полювання на ведмедя).

Більш-менш розвинене рибальське господарство у предків українців засвідчили артефакти часів неоліту (нової кам'яної доби) з розкопок стоянок сурської культури (у степовому Подніпров'ї та західному Приазов'ї) – кам'яні *грузила*, *кістяні гачки* й *гарпуни* [9, с. 9-10]. Уявлення про економіку й заняття неолітичного населення Приазов'я VI тис. до н. е. археологи склали і на матеріалах Маріупольського могильника: рибальство (на *вирезуба* та інших риб), збиральництво (намистини зроблено з перламутрових мушель моллюсків), полювання на оленя, вовка, лисицю, борсука, дикого кабана, на птахів. Із зубів вирезуба робили прикраси для савану та намиста [1, с. 13-14]. Із цього випливає, що кістки як біологічний матеріал наші предки використовували не лише для виготовлення рибальських знарядь, а й для створення амулетів, що передавали силу риб'ячого тотема. Загалом частини тіла тварин (кістки, жили, довга шерсть) як матеріалознавчий складник в рибальських етимомах загальної праїндоевропейської спадщини проступає досить виразно: в архетипові **volś* виділяється литовське слово *valai* 'волося кінського хвоста'; латинське *costa* означає 'ребра', з яких робили наконечники перших остів; грецька назва *ῥομφίος* 'ікла' споріднена з *ῥομφός* 'кілок', що зводиться до етимома 'довга колюча палиця або кістка' [8, с. 19-20]. Таке використання біологічного матеріалу вбитих тварин пов'язувало тодішнє рибальство з мисливством – третім видом привласнювального господарства. А там, де в часи пізнього неоліту не було умов для переходу до відтворювального господарства, вихід із кризової ситуації було знайдено в активізації рибальства, яке сприяло осілости, а осілість – будівництву житла, спорудженню загат, човнів тощо. Недаремно стародавніх рибалок називають тими, хто знаменує "останній період функціонування привласнювального господарства, його вершину та поріг" [2, с. 95].

Перші освоєні людиною метали поступово замінили собою камінь і кістки, але весь процес виготовлення рибальських знарядь первісна людина й далі сприймала як містичний, наповнений символізмом Божественної сили. Дослідник національної символіки України В. Сергійчук, пов'язуючи походження тризуба, з одного боку, з матеріальною життєдіяльністю людини, яка на певному етапі свого розвитку почала використовувати схоже на знаний нами тризуб знаряддя для полювання, рибалення, орного землеробства тощо, наводить твердження зарубіжних українознавчих центрів: первісне обожування цього рибальського знаряддя, згодом віднесеного до символу влади, могло виникнути у різних народів та в різні часи незалежно

(розрядка В. С.). В. Сергійчук солідаризується з науковцем С. Шелухіним у тому, що український тризуб – свідчення історичних зв'язків з культурами греків, римлян, кельтів [15, с. 8].

Назви, пов'язані з рибальством, мають функційну значущість у міфологічній лексиці. Так, найдавніший український фольклор, у якому М. Грушевський вбачав не тільки багаті пережитки старої культової пісні і драматичної дії, а й реальне відбиття своєрідного побуту (розрядка Р. М.), відображає важливий для Подунав'я промисел осетрових риб. У космогонічних колядках *виз-риба в Дунаї* (в уяві праукраїнців *творець організованого Світу*) була потрібна для виготовлення вістря стріли ("Ой *тобов, визе, стрільби костити, / А мнов, соколом, стрільби перити*") і для добування осетрового клею ("Ой *визе, визе, мій побратиме: / Тобою, визе, пострить клеїти, / А мнов, соколом, поперувати*") (тут і далі курсив у цитуваннях Р. М.). У деяких варіантах колядки виступає інша дунайська промислова риба родини осетрових *чечура* (чечуга) [4, с. 301]. Як свідчать науковці, уже за 300 тис. років до нашої ери людина добувала рибу списом або *звичайними стрілами з лука* [17, с. 9].

Як відомо, у добу трипільської культури в Україні високо розвинулося гончарство. А під час розкопок на Дністрі археологи знайшли глиняний келих, на верхньому ободі якого, у широкому поясі, поділеному на двадцять секцій, зображені: ялинка, *рибальська сітка*, символ сонця у вигляді кола тощо. На думку академіка-археолога Б. Рибаківа, ці зображення становлять графічне позначення 12 місяців [7, с. 54]. За космоархеологічною концепцією М. Чмихова, у зодіакові VII – першої половини V тис. до н. е. назви сузір'їв відповідали основним роботам мезоліту – неоліту: мисливство, що починалося навесні (і весну), уособлював Стрілець, *літню ловлю риби (і літо)* – Риби, осіннє річкове збиральництво (й осінь) – Рак, зимові, переважно жіночі, роботи (і зиму) – Діва-Мати [16, с. 326].

Для людини матеріальний і духовний світи нерозривно пов'язані, про що свідчить упредметнення її чуттєвої діяльності. Один зі зразків матеріальної культури наших пращурів – Кам'яна могила (сmt. Мирне Мелітопольського р-ну Запорізької області). У 1983–2001 рр. археолог Б. Михайлов відкрив і дослідив у Кам'яній Могилі 15 нових гротів і печер з малюнками, зокрема голови *скульптури зооморфної рибоподібної істоти (вішан)*, а також ранньонеолітичне (6–5 тис. до н. е.) *культово-обрядове місце зі скульптурою риби* [11].

Рибоцентричність української культури засвідчили давні арабські, турецькі та західноєвропейські карти: з висоти пташиного польоту Київ бачили *Містом-Рибою*. Цей образ і дух української столиці, константу її містобудівної основи століття за століттям фіксували арабські, турецькі, західноєвропейські карти [10, с. 10].

Немає сумніву, що для давніх українців рибальський промисел був звичним заняттям. У “Повісті минулих літ” у частині подій, датованих за сучасним стилем 945 роком, є засторога не чинити зла корсунянам “рыбы ловяща въ устьи Днѣпра” (Літопис рус. за Іпат. сп.).

Із прийняттям християнства рибалення набуло ще більшої ваги у зв'язку з потребою рибної їжі під час постів. В актовій староукраїнській мові XVII–XVIII ст. *визина, визига* (в'ялене м'ясо риби, найчастіше осетра) – важливий торговельний товар, пор.: “... рыбы *визины*, которая коштowała пє(т)на(д)ца(т) золоты(х) по(л)ски(х)” (Акт. кн. Житом. грод. уряду 1611 34), “Куплено... рыбы разной до монастыря, а именно: ... *визиги фунтовъ 2*” (з Архіву Видубицького монастиря, 1759 р.) (ІСУЯ 248). Широко відомими були стави Києво-Печерської лаври. У першій половині XVIII сторіччя для виготовлення страв київським митрополитам закупали: *осетрів, балик, ікру*, фініки, оливки, лимони, мигдаль, булки. *Баликами* у той час називали в'ялену рибу, яку монастирська братія вживала за відсутності свіжої. Була поширена й практика маринування риби. Осетрів купували у рибалок, які виловлювали рибу цієї породи в монастирських плавнях на Дніпрі. Саму ж осетрину тоді вважали звичайною їжею [12, с. 16]. Використовували цю рибу також як ліки проти жіночого безпліддя: “Аще жена непло(д)на, то *языкъ ослтровый* пити ей // пити ей дай, зачнет(ь)са мл(д)нець, хотя и бы вел(ь)мы непло(д)на была” (курсив Р. М.) (Лікар. та госп. порад. XVIII 107).

Еволюційну зміну суспільного життя відобразив термін *езовщина* ‘податок для селян за користування риболовецькими угіддями’, пор.: “за ловы рыбные копа одна, за бобровые гоны копь двѣ, за *езовщину* съ каждое службы по шести грошей” (1640 р.; Акты, издаваемые Виленскою археографическою комиссией для разбора древних актов, т. I–XXXIX. Вильна, 1865–1915 pp.) [13, с. 316]. Крім рибальських термінів, у староукраїнських пам'ятках засвідчено чимало терміносполук: “озеро волочивати” (СУМ XVI–п.пол.XVII IV 214), “рыбные входы” (V 75) тощо. На цьому етапі найкраще бачимо сакралізацію назв рибальського промислу, що ілюструє фрагмент барокової проповіді Іоанікія Галятовського: “Море значи(т) свѣтъ; рыба значи(т) людѣй; удица значи(т) слово бжїе, которы(м) мѣль Петръ людѣй на свѣтъ любить и до нѣа провадити ...” (Ключъ разумѣнїа 199).

Поза війною рибальство було чи не основним промислом запорозьких козаків. Найвідоміший дослідник Запорозької Січі Д. Яворницький писав: “Въ XVII вѣкѣ, по словамъ Боплана, въ рѣкахъ и озерахъ запорожскаго края, каковы: Песелкїй и Ворскальскїй Омельники, Самоткань, Домоткань, Орель, Самарь и др., водилось множество рыбы и раковъ: въ Орели, въ одну тоню рыбаки вытаскивали до 2000 рыбъ, около фута наименьшей величины...”

[5, с. 44]. Отже, риба стала важливим торговельним об'єктом і засобом поповнення скарбниці. В архіві Коша Нової Запорозької Січі (1734–1775) серед багатой рибальської термінології особливо виділяються староукраїнські назви риб певного розміру й породи для подальшого її продажу: *крошень* ‘сто білих (судаків, лящів, вирезубів тощо) риб або п'ятдесят найкрупніших коропів’, *рубанка* ‘двісті риб з надрізаним черевом, що означало: дві риби дорівнюють одній’, *боківня* ‘500 риб з надрізом на боку’, *ігольня* ‘тисяча рибок, яких нанизували на мотузку, просилуючи око голкою’ тощо [6, с. 271–274]. Міцно вкоренилася рибальська тематика і в духовному житті запорозьких козаків, пор. рядки з козацької пісні: “По-пидь лавью *рыбу плавлють*, / Пидь прыпичкомъ горшки ставлють” [5, с. 59].

Активно розвивалася риболовецька термінологія в Нижньому Подунав'ї, де після ліквідації 1775 року Запорозької Січі розташувалася Січ Задунайська. Із початку існування Чорноморського козацького війська на Кубані рибальство також було серед основних галузей господарства. Упродовж майже століття чорноморське козацтво продовжувало, хоча й у дещо зміненій формі, традицію запорозьких козаків.

Активно досліджувати українську рибальську лексику почали в другій половині XIX – на початку XX сторіччя етнографи Ф. Вовк (рибальська лексика Нижнього Подунав'я), В. Владиков (рибальська лексика Закарпаття), В. Шухевич (рибальська лексика Гуцульщини), І. Верхратський (іхтіологічна номенклатура південно-західних українських говорів), О. Браунер (рибальська лексика Нижньої Наддністрянщини і Херсонщини). Проникливі праці цих учених заклали необхідний фундамент для вивчення українських рибальських найменувань.

Багатий матеріал зі сфери рибальства містять лексикографічні праці цього періоду: “Опыт южнорусского словаря” К. Шейковського (1861), “Словарь російсько-український”, зібраний і впорядкований М. Уманцем і А. Спілкою (М. Комаровим і “Одеською (Адеською) Громадою”, 1893–1898), “Опыт толкового словаря народной технической терминологии по Полтавской губернии” В. Василенка (1902), “Галицько-руські народні приповідки” в тлумаченні І. Франка (1901–1910), “Словарь української мови” за ред. Б. Грінченка (1907–1909), “Словник української мови” Д. Яворницького (1920).

Споконвічні рибальські назви зберігають діалекти української мови. Протягом XX – поч. XXI ст. вийшло друком чимало діалектних (у тому числі й фразеологічних) словників, які засвідчили специфіку рибальського назовництва різних ареалів.

Розлогі описи процесів рибалення, особливостей рибальського побуту й культури знаходимо в творах письменників. Згадаймо оповідання “Рибалка Панас Круть” і повість “Микола Джеря” І. Нечуя-Левицького, оповідання “Щука”, “Як Юра

Шикманюк брів Черемош” І. Франка, усмішку “Рибка плаває по дну” Остапа Вишні (П. Губенка) тощо. Надзвичайно цінну інформацію містять п’ять випусків восьмого тому “Рибки” (1980-1988) із серії наукових монографій “Фауна України”, у яких вчені поруч із номенклатурними назвами подали чимало місцевих назв риб, зазначивши ареал розповсюдження кожної такої назви.

Становленню української термінології рибальства в окремих ареалах присвячено три кандидатські дисертації: А. Берлізова “Лексика рибальства українських говірок Нижньої Наддністрянщини” (Чернігів, 1974), Є. Мотузенка “Морська риболовецька термінологія Північно-Західного Причорномор’я” (Одеса, 1987), І. Ліпкевича “Рибальська лексика в українських говірках Нижньої Наддніпрянщини” (Запоріжжя, 1993).

Проте мусимо констатувати: попри наявність в українській мові споконвічного шару рибальської лексики та її активне досліджування від другої

половини XIX сторіччя українська рибальська термінологія досі не усталена, а її лексикографічне подання в тлумачних словниках сучасної української мови відчутно поступається поданню дотичної мисливської.

Висновки й перспективи подальших розвідок. Хоча зняття і технології рибалення постійно вдосконалюють, сучасна фахова література рибальської галузі зберігає питому термінологію, засвідчуючи тривкі семантичні й словотвірні моделі впродовж історичного поступу української мови.

Зважаючи на значний доробок різних поколінь мовознавців і етнографів в галузі рибальського назовництва, широке представлення рибальської лексики (менше фразеології) в етимологічних, історичних, діалектних словниках української мови, а також художніх і наукових текстах, важливо ще й доповнити та систематизувати цей матеріал, показавши предковичність і тяглість рибальства як важливого складника національної культури.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ

Акт. кн. Житом. грод. уряду 1611 Актова книга Житомирського гродського уряду 1611 року / упорядники А. М. Матвієнко, В. М. Мойсієнко; відп. ред. В. В. Німчук. Житомир : Полісся. 390 с.

ЕСУМ Етимологічний словник української мови : у 7 т. / редкол.: О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. Київ : Наукова думка, 1982–2012. Т. 1–6.

ІСУЯ Історичний словник українського язика / під ред. проф. Є. Тимченка. Харків; Київ, 1930–1932. Т. I. XXIV + 948 с.

Ключь разумѣнїа Галятівський Іоанікій. Ключ розуміння / підгот. до видання І. П. Чепіга. Київ : Наукова думка, 1985. 443 с.

Лікар. та госп. порад. XVIII Лікарські та господарські поради XVIII ст. / Підготував до видання В. А. Передрієнко. Київ : Наукова думка, 1984. 127 с. (Серія наукової літератури “Пам’ятки української мови XVIII ст.”).

Літопис рус. за Іпат. сп. Полное собрание русских летописей. Томъ второй: Ипатьевская летопись. Издание второе. Санкт-Петербургъ, 1908. URL: <http://litopys.org.ua/ipatlet/ipat03.htm>

СБГ Словник буковинських говірок / за заг. ред. Н. В. Гуйванюк. Чернівці : Рута, 2005. 688 с.

СМП Крохмалюк Д. І. Словник говірки села Шендерівка та інших населених пунктів Могилівського Придністров’я. Київ : ВПЦ Літопис-XX, 2015. 248 с.

СУМ XVI-п.пол.XVII Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. : у 28-ми вип. / відп. ред. Д. Гринчишин. Львів, 1998-2013. Вип. 1-16.

ФСЛГ Ступінська Г. Ф., Битківська Я. В. Фразеологічний словник лемківських говірок. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. 464 с.

ЛІТЕРАТУРА

1. Божко Р. П., Були Т. Ю., Гашененко Н. Н. и др. Мариуполь и его окрестности: взгляд из XXI века. Мариуполь : Издательство “Рената”, 2006. 356 с., 76 с. ил.
2. Бунятян К. П. Давнє населення України : навч. посібник. Київ : Либідь, 1999. 228 с.
3. Верхратський І. Г. Нові знадобки номенклатури і термінології природописної, народної, збирані між людьми. *Збірник математично-природо-писно-лікарської секції НТШ*. Львів, [Б.в.], 1908. Т. 12. С. 13–23.
4. Грушевський М. С. Історія української літератури : в 6 т. 9 кн. Т. 1 / упоряд. В. В. Яременко. Київ : Либідь, 1993. 392 с. (“Літературні пам’ятки України”).
5. Эварницкій Д. И. История запорожских козаковъ. Томъ первый. Съ 22 рисунками. С.-Петербургъ. Типографія И. Н. Скороходова, 1892.

6. Зуєв В. О бивших промыслах запорожских казаков и наипаче рыбном. *Південна Україна XVIII-XIX століття : записки науково-дослідної лабораторії історії Південної України Запорізького державного університету*. Вип. 6. Запоріжжя : Тандем-У, 2001. С. 271–274.
7. Исторична хронологія. Календарні системи світу : навч. посіб. зі спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін (для студентів-істориків соціально-гуманітарного факультету КМПУ ім. Б.Д. Грінченка) / авт.-укл. О. О. Тарасенко. Київ : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2004. 72 с. (Серія “Навчальний посібник”).
8. Історія української мови. Лексика і фразеологія : монографія / В. О. Винник, В. Й. Горобець, В. Л. Карпова та ін.; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1983. 742, [1] с.
9. Котова Н. С. Культурно-історичні процеси у Північному Причорномор'ї у VI – V тис. до н. е. : автореф. дис. ... д-ра істор. наук : 07.00.04. Київ, 2010. 30 с.
10. Лук'ячук Георгій. Київ на стародавніх мапах. *Слово просвіти*. Ч. 16. 19-25 квітня 2018 р. С. 10–11.
11. Михайлов Б. Д. Кам'яна Могила. *Енциклопедія історії України: Т. 4: Ка – Ком* / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2007. 528 с.: іл. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Камуяна_mogyła
12. Прокопенко М. Обід в архіпастиря (Риба та середземноморські ласощі). *День №166-167, п'ятниця-субота 16-17 вересня 2016*. С.16
13. Пруткая Н. Опыт этнолингвистического описания зоонаименований пошлин в восточнославянских языках донационального пери ода. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Лінгвістика”*. 2008. Вип. 8. С. 313–318.
14. Рябков П. З. Рыболовство в Херсонской губернии. Опыт статистико-экономического исследования. *Сборник Херсонского земства*. 1890. URL: <http://library.kr.ua/elib/ryabkov/fishing.html>
15. Сергійчук В. І. Національна символіка України. Київ : Веселка, 1992. 109 с.: іл.
16. Чмихов М. Від яйця-райця до ідеї Спасителя: монографія. Київ : Либідь, 2001. 432 с.
17. Шерман І. М., Пилипенко Ю. В., Шевченко П. Г. Загальна іхтіологія : підручник. Київ : Аграрна освіта, 2009. 454 с.
18. Шухевич В. О. Гуцульщина: Перша і друга частини. Репринтне відтворення тексту 1899 року (Книжка перевидана коштом Танасія Опарика). Снятин : ПрутПринт. 351 с.

FISHING WORDS AND PHRASEOLOGY AS NATIONAL CULTURE COMPONENT

Minyailo R. V.

Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy

Fishing is inherently linked to human civilization origin and progress and Ukrainian language keeps in itself denominations that reflect the evolution of primordial fishing to modern fishing.

Such Proto-Slavic reconstructions as **lapati* ‘catch, grab’, **jъmati* (**jъti*) ‘catch, take’, **makati* ‘crumple, press, touch, inunct’, *мацок* ‘fishing by hands’, *лапавка* ‘the same’, *мацакі* ‘hand fishing under rocks’, *мацуні* ‘the same’ are based on Ukrainian fishing roots and word forms relevant to other Indo-European languages and give evidence of primal fishing without tools. Ukrainian dialect phraseology keeps the next evolution stage of fishing with the help of spear-like or arrow-like tools: *трясти ся як рыба на рожні* ‘very intensively’ in Lemkian dialects.

The animals` bones were used not only for fishing tools making but for amulets giving the power of fish totem.

Trident is assumed to be not only the hunting, fishing, agriculture tool etc. It is supposed to belong to initially worshiped fishing tool which was the symbol of power. And such worshipping could have appear within different peoples and in different times independently hence the Ukrainian trident can be an evidence of historical relations with Greek, Roman and Celtic cultures.

Fishing names are important in mythology words particularly in reflections of important for Danube region spear and arrow sturgeon fishing: “Ой тобов, визе, стрільби костити, / А мнов, соколом, стрільби перити”, “Ой визе, визе, мій побратиме: / Тобою, визе, пострить клеїти, / А мнов, соколом, поперувати”.

For a human being material and spiritual worlds are inseparably connected and results into his perceptual activity objectivation. E.g. in Kamiyana Mohyla village (Melitopol area of Zaporizhzhia region) a head of zoomorphic fish-like creature vishap and early Neolith (5-6 thousand BC) spot for ritual and cult with fish sculpture are found.

After Christianization fishing became more important due to need for fishing meals while lents, which is reflected by Old Ukrainian language of documents: *визина, визига* 'sun-dried sturgeon fish', *сзовицина* 'rustics' tax for fishing grounds' etc. In that period a certain sanctification of fishing words is better noticed and can be illustrated in baroque sermon of Ioanikiy Haliatovskyy: "Ключъ разумѣнїа": "Море значи(т) свѣтъ; рыба значи(т) людѣй; удица значи(т) слѣво бжїе, котѣры(м) мѣль Петръ людѣй на свѣтъ любїти и до нба провадити ..."

In administration archives of New Zaporizhian Sich (1734-1775) among the various fishing terms can be specially outlined Old Ukrainian names of fish of certain size and kind for sale: *крошень* 'one hundred of white сто білих (zanders, breams etc.) fish or fifty of the biggest karpis', *рубанка* 'two hundred fish with their belly cut and that meant that two fish are equal to one', *боківня* 'five hundred fish with their side cut', *ігольня* 'a thousand of fish strung on the rope through their eyes' etc.

Such scientists as F. Vovk, V. Vladykov, V. Shukhevych, I. Verkhratskyy, O. Brauner actively studied Ukrainian fishing words in the second part of the XIXth and the beginning of the XXth centuries. Their thorough studies became a real background for studying of Ukrainian fishing names.

Wide descriptions of fishing processes, every-day life and culture of fishermen in different parts of Ukraine can be found in the works of I. Nechuy-Levytskyy, I. Franko, Ostap Vyshnia.

A. Berlizov (1974), Ye. Motusenko (1987), I. Lipkevych's (1993) dissertations studied the formation of Ukrainian fishing terminology in different parts of Ukraine.

Ukrainian fishing terminology is not still codified and in Ukrainian dictionaries fishing words description is less elaborated comparing to relate to them hunting ones, though Ukrainian language contain an ancient layer of fishing words and it was actively studied since the second part of the XIXth century.

So these words must be added and systemized showing ancientness and continuity of fishing as an important component of national culture.

Key words: national culture, fishing, mythology words, Proto-Slavic reconstructions, Old Ukrainian words, dialect words.